

PM – en standhaftig frihedskæmper

Poul Meyer er en af de mest besynderlige skæbner fra det 20. århundrede, men hans livsbane er der ikke mange, der kender. Denne unge jødiske mand startede i 1930'erne som medlem af Konservativ Ungdom og fan af Mussolini. Ja, måske drog han endda til Italien for at møde Mussolini. Men han blev modstandsmand og flygtede til Sverige. Efter krigen blev den stridbare Meyer professor i jura. Bent Lexner, der kendte Meyer personligt, fortæller her om den personlighed, der blev fotograferet med Mussolini og siden blev modstandsmand.

Af Bent Lexner

De fleste af os kommer ud for situationer, hvor vi på en eller anden måde oplever, at der er mere mellem himmel og jord. Sådan starter min historie om professor Poul Meyer (1916-1990) (da Poul Meyer senere i livet ikke blev kaldt andet end "PM", vil jeg benytte disse initialer i denne artikel). Under et interview med biskop Hans Fuglsang-Damgårds yngste søn, som foregik i hans barndomshjem i Københavns Bispegård, talte vi om den indsats, hans far gjorde under krigen. Vi talte om det fantastiske arbejde, som biskoppen og hans hustru havde ydet under besættelsen, og naturligvis også om de begravelser, som biskoppen havde foretaget på den jødiske begravelsesplads, af jøder, der af den ene eller anden årsag ikke var flygtet til Sverige. Noget af historien var velkendt, andet var nyt. Jeg vidste, at det ikke kun var biskoppen selv, der havde været aktiv, men at der også foregik mange ting i hjemmet. Blandt andet havde familien taget sig af nogle børn af en frihedskæmper, der var blevet likvideret, og sønnen kunne fortælle, at der ved forskellige lejligheder havde overnattet folk i bispegården undervejs til Sverige. Jeg spurgte, om der var nogle navne, han erindrede, og så nævnte han blandt andre PM. Jeg fik gåsehud. PM hørte i sin tid til én af mine forældres nærmeste venner og var en væsentlig person i min barndom.

Jeg vidste, at han var død, men der måtte da være nogle arkiver, som omhandlede hans levetid. Jeg blev nysgerrig. Det første, jeg gjorde, var at forsøge at finde Ellen og Poul Meyers børn, som jeg havde set en hel del til i den periode, de boede i København. Det var ikke let, men det lykkedes, og en dag mødtes jeg med Aksel Meyer, parrets ældste barn. Han havde i mellemtiden fundet en del materiale frem, som kunne belyse PM's tilværelse, men Aksel Meyer kunne fortælle, at faderens arkiver stort set ikke fandtes længere. Årsagen var, at det ikke havde været muligt at aflevere det til Rigsarkivet, uden at det skulle registreres, og det var der ingen, der havde haft mulighed for. Sikke en skat, vi er gået glip af.

Hvem var så PM? Han blev født i København af en jødisk far, revisor Emil Meyer, og dennes ikke-jødiske hustru. Det betød, at han ikke var jøde efter jødisk lov. Men gennem Det Mosaiske Troessamfunds ministerialprotokoller kunne jeg konstatere, at PM konverterede til jødedommen i en meget ung alder. Dette var ny viden for mig og er en betydningsfuld oplysning til forståelsen af personen Poul Meyer.

I noget af det arkivmateriale, som Aksel Meyer fandt frem, findes et maskinskrevet manuskript med overskriften: "Foredrag holdt den 2. november 1929 af Poul Meyer,

Vestre Borgerdydsskole 3. mellem”. Det er et foredrag holdt af den 13-årige PM, der gennemgår de jødiske fester med deres ritualer, sabbatten og gudstjenesten, og forklarer, hvad *Bar-Mitzvah* – navnet på den jødiske ungdomsfest – er. Han benyttede lejligheden til at fortælle sine klassekammerater, at jøder gennem årtusinder er blevet forfulgt, og så fortalte han en historie til belysning af dette. Den handler om to jøder i en lille russisk by, der mødes på gaden. Den ene siger: ”Jeg rejser i morgen”. ”Hvorfor nu det?” spørger den anden. ”Jo, har du ikke hørt, at en bjørn fra et omrejsende cirkus er sluppet løs, og der er udsat en dusør til den, der fanger eller skyder den”. ”Hvad kommer det dig ved?” spørger hans ven. ”Jo, ser du, det første, man gør, er at skyde en jøde, og efter begravelsen beder man ham bevise, at han ikke er nogen bjørn”.

Et andet manuskript, denne gang håndskrevet, indledes med dette afsnit:

Når jeg i en Foredragsrække skal have den Fornøjelse at fortælle Dem lidt om de jødiske Festdage, så er en af Grundene den, at jeg gang på gang har truffet Mennesker, som intet anede om dette Emne, ligesom jeg har truffet Mennesker, der ligestillede de Skikke, som knytter sig til disse Helligdage, med de Ceremonier, der ledsager Gudedyrkelse hos halvville Folkeslag.

Foredraget består af syv smukt skrevne foliesider og indeholder mange detaljer om et jødisk liv. Det er ikke dateret, men efter Aksel Meyers mening er det ikke skrevet meget senere end foredraget i tredje mellem. Det er en fornem gennemgang og kunne også bruges i dag.

Idealist trods modgang

Der er et udtryk, som jeg finder helt i overensstemmelse med det liv, som blev PM's. Han skriver i manuskriptet om sabbatten, at det kun er de færreste jøder, der fejrer den fuldstændig, som den burde fejres, og så fortsætter han:

Besyderligt er det at se, hvorledes et Folk som Jøderne, der i Århundreder har holdt fast på deres

Religion på trods af Forfølgelser og Udelukkelse fra Samfundet, hvorledes de nu, da de er fuldt ligeberettigede med alle andre, ligesom ikke holder så strengt på formerne som før og ligesom mere og mere fjerner sig fra den ortodoxe Jødedom. Eksemplet viser klart, at Idealerne fastholdes klarest, så længe man er i Opposition.

Fastholdelse af idealer blev hjørnesteinen i PM's liv.

I 1992 udkom bogen *Nederlag. Politiske erindringer 1932-1947* af PM. Han var død to år tidligere i 1990 og havde i nogle år forsøgt at få udgivet sine erindringer, uden at det var lykkedes. Heldigvis var der nogle, der et par år efter fandt nogle erindringskapitler, som var en del af PM's arkiver. Kapitlerne fik navnet ”Nederlag”, og med dette navn udkom bogen i 1992. De tre kapitler drejer sig om tre væsentlige begivenheder i PM's liv. De fortæller om hans deltagelse i dem og ikke mindst, hvordan de tre begivenhedsforløb alle endte med nederlag for de synspunkter, som PM kæmpede for.

Det første kapitel handler om Konservativ Ungdom (KU). Kapitlet fortæller historien ud fra PM's synspunkt, og der er ingen tvivl om, at han mange gange forsøger at korrigere den historie, som allerede var skrevet af andre. Hans første oplevelse som medlem af KU foregik på Stjerne Kroen på Amager i august 1932, hvorfra han fortæller, at han fortsat har fornemmelsen af braget af mælkeflasker, der knustes omkring ham, da han stormede ned ad gaden for at slippe væk. Han beskriver situationen ved at notere, at han trådte ind i dansk ”politik” til akkompagnement af glasskårenes klirren. Der var mange gange slagsmål mellem de forskellige ungdomsorganisationer, men det var først omkring kommunalvalget i 1933, at det udviklede sig til fysisk vold mellem de mange forskellige interessegrupper, som provokerede hinanden. PM citerer Erling Foss, der i *Berlingske Tidende* beskrev et møde på Blågård Plads. Erling Foss blev senere en betydelig skikkelse i kampen mod nazisterne og deltog i oprettelsen af Danmarks Frihedsråd – centralorganisationen for danske modstandsbevægelser – i september 1943, men måtte efter en kortvarig arrestation rejse til Sverige i februar 1944 som Frihedsrådets særlige udsending.

Foran mig gik Grosserer Meyer [PM's far, red.], der er en Mand under middelhøjde i halvtredserne. Den unge, velbyggede Mand kom, bleg og fanatisk, med fuld fart fra siden, uden at Grosserer Meyer kunne se ham. Med sin fulde Vægt slog den unge Mand den intetanende, ældre Grosserer til jorden med et Kæbestød, hvorefter han fortsatte i fuldt løb og forsvandt ned langs Søerne på den anden side af Gaden. Hurtigheden og Afstanden forhindrede enhver indgriben fra min side, så jeg måtte nøjes med at løfte Grosserer Meyer op, til han kom til Bevidsthed og igen kunne støtte på Benene.¹

Poul Meyers politiske engagement begyndte i 1932 i Konservativ Ungdom. I første halvdel af 1930'erne bar dansk politik præg af uroligheder med voldelige sammenstød. Konservativ Ungdom indførte officiel uniform i begyndelsen af 1933 og marcherede på gaderne. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

Kapitlet om KU-tiden bærer i nogen grad præg af et ønske om at korrigere omverdenens opfattelse af KU. Han redegør for, at kampene, der først og fremmest foregik i perioden 1932-1936, oftest bestod af angreb fra socialdemokrater og kommunister, og at det var yderst sjældent, at medlemmerne fra KU begyndte. På et tidspunkt var medlemstallet 30.000.

PM beskriver uniformeringen af demonstranterne, der gik på gaden. Den bestod af grønne bluser, sorte bukser og lange støvler. Jeg har vidst, at min egen far i Slagelse også var medlem af KU og gik i uniform, men med tanke på nazisternes uniformer har jeg haft svært ved at forstå dette i bagklogskabens lys. I kapitlet er PM opmærksom på den manglende forståelse for uniformen og forklarer da også, at DSU'ernes blå og KU'ernes grå uniformer var indført tidligere, og at man dengang blandt andet anvendte en udstrakt hånd som hilsen. I marts 1933 gennemførte regeringen imidlertid et uniformsforbud. Forhandlingerne omkring dette forbud gjorde, at formanden for Det Konservative Folkeparti John Christmas Møller i den grad blev rasende på Venstre, hvilket var kendetegnende for den bitterhed, som Christmas Møller udviste over for dette parti i tiden umiddelbart efter Kanslergadeforliget. Når man senere læser PM's betragtninger over tiden i KU, hørte han til de ganske få, der turde stå ved, at sådan var det. Han mente, at alt for mange efter krigen prøvede at tage afstand fra, hvad der egentlig var sket, og ikke længere ville lægge navn til fortiden.

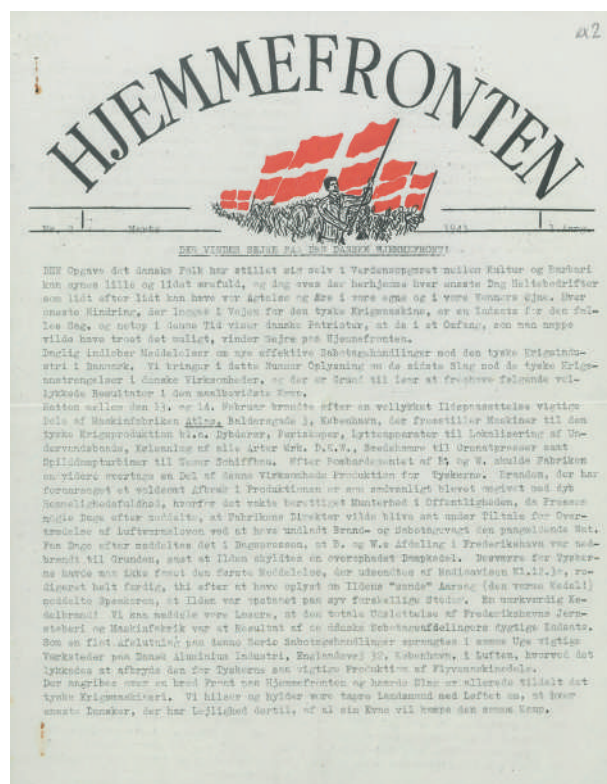
At der var mange optøjer mellem de forskellige politiske ungdomsgrupper, belyser en historie i *Social-Demokraten* lørdag den 23. november 1935. Overskriften var: "K.U.s næstformand Poul Meyer anmeldt for falsk forklaring til politiet". Sagen handlede om, at de politiske partiers ungdomsorganisationer på et tidspunkt havde uddelt valgpropaganda, og at der var opstået uroligheder mellem dem. Nogle var blevet tilbageholdt af politiet, men de var blevet løsladt efter nogle få timer. På trods af at PM slet ikke var blevet afhørt, havde man altså i avisen bragt ovennævnte overskrift. Det førte til en retssag, og avisens chefredaktør blev idømt en bøde på 300 kr., og PM fik 200 kr. i erstatning for tort og ulempe.

Kapitlet slutter med en sag, som satte PM's religiøse tilhørsforhold i forbindelse med hans politiske arbejde. Han erkender, at det ikke var let for ham at fortælle om denne alvorlige sag. Han var blevet opfordret til at lave et propagandaskrift, som var særligt målrettet mod jøderne i Danmark. Opråbet havde til formål at få jøderne til at stemme konservativt for derved at tage afstand fra de jøder, der stod ”bag såvel den russiske som den tyske revolution, og fordi den jødiske befolkning i stor udstrækning flokkedes om de socialistiske og radikale partier, der forsøgte at tilsvine begreber som fædreland, hjem, og familie”. Han erkender sin brøde og mener, at han selv får lidt tilgivelse for denne sag ved i forbindelse med grundloven af 1953 at have fået med, at der skulle tilføjes et forbud imod indgreb på baggrund af afstamning. Oprindeligt havde der i forslaget stået forbud imod frihedsberøvelse af politiske og religiøse grunde. Efter PM's henvendelse til udvalget blev afstamning inkluderet.

Ved krigens udbrud var PM formand for konservative studenter, men det stoppede i december 1942. Den direkte anledning var, at den konservative rigsdagsgruppe efter mange diskussioner havde vedtaget støtte til, at Scavenius udnævntes til statsminister efter krav fremsat af den tyske besættelsesmagt. Dette måtte ifølge PM og andre konservative føre til en udmeldelse af partiet. Poul Møller var på det tidspunkt formand for KU. Han blev efter krigen finansminister og var far til politikeren Per Stig Møller. Han forklarede forretningsudvalgets indstilling til udmeldelsen. Men én ting var at råbe op, en anden at tage konsekvensen af sine opråb. Nogle få dage efter blev det besluttet, at KU alligevel skulle blive. Det blev for meget for PM, og han stillede et forslag gående ud på, at KU skulle udtræde af partiet, hvis landsrådsmødet ikke tog afstand fra rigsdagsgruppen. Endnu et nederlag. PM's tid i partipolitik var forbi.

Omkring dette tidspunkt fik PM en opfordring til at være redaktør af et nyt illegalt blad med navnet *Hjemmefronten*. Det første nummer udkom i februar 1943. *Hjemmefronten* blev ikke i første omgang en del af Frihedsrådets blade, hvilket nok skyldes, at man var bange for at blive bundet op gennem et sådant samarbejde. Der blev udskrevet valg til Folketinget den 23. marts 1943, og de fleste af

modstandsorganisationernes blade valgte at anbefale læserne at stemme blankt. Der opstod kontroverser mellem Christmas Møller, som sad i London og anbefalede folk at stemme, og blandt andet *Land og Folk*, som skrev, at: ”enhver stemme for samarbejdspartierne betød en godkendelse af den politik, disse partier havde stået for”.² PM anså det for bedst, hvis vælgerne stemte på de ikke-nazistiske partier og kunne udsende et særnummer af *Hjemmefronten* med parolen om, at hver eneste stemme, der ikke mødte frem, ville blive brugt af fjenden. I bladet opfordredes vælgerne til at stemme på de demokratiske partier, men PM skrev, at man dog ikke kunne stemme på Det Radikale Venstre, der, som PM hævdede, mere end noget andet parti havde ansvaret for den 9. april.³

Poul Meyer var redaktør for det illegale blad *Hjemmefronten*, som udkom første gang i februar 1943. Her ses 1. årg. nr. 2, fra marts 1943. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

Flugten til Sverige

Hans tid som redaktør blev brat afbrudt. Han var blevet advaret om, at tyskerne ledte efter ham, og at han skulle gå under jorden. For en sikkerheds skyld flyttede han hjemmefra, og hans kone Ellen flyttede hen til sine forældre. Det viste sig at være hans held, idet nazisterne kort tid efter stormede hans lejlighed, der, bortset fra nogle cigaretter, var tom. På nær en ødelagt hoveddør begrænsede deres hærværk sig til at smadre et fotografi, som PM havde hjembragt fra sin italiensfærd. Det viste diktatoren Benito Mussolini, der modtog hjemvendte krigere fra Abessinien. Ved hjælp af en lup kan man faktisk se PM i den yderste kant af billedet. PM var i tvivl om, hvorvidt det smadrede fotografi var en demonstration mod ham eller mod Mussolini.

I november 1943 beskrev PM sin flugt til Sverige. Som en del andre fædre måtte han forlade sin hustru og sin nyfødte søn Aksel, som fik sit navn, da PM's hustru Ellen Meyer på et tidspunkt spurgte ham, hvad drengen skulle hedde, og han ikke kunne finde på andet end sin brors navn Aksel. Flugten foregik fra Frihavnen, og han havde fået nøjagtige instrukser om, hvordan han skulle finde vej til det pakhuis, han skulle møde op i. I beskrivelsen virker det, som om professoren allerede på det tidspunkt led af distræthed, idet det lykkedes for ham at tage fejl af vejene og glemme at dreje til højre ved den første sidevej. I pakhuset sad der i forvejen 10 personer, heriblandt en pige på syv år.

Omkring klokken 7.30 begyndte arbejderne at læsse de jernbanevogne, der stod neden for pakhuset, og på et tidspunkt fik PM og to af hans medrejsende besked om at kravle ned fra pakhuset og hjælpe de gamle op i en godsvogn. Foran lågen til pakhuset stod en stor kasse, hvorfra man kunne komme over i godsvognen. Det lykkedes for PM og hans to unge venner Erling og Eva at komme over. Desværre lykkedes det ikke for de andre otte. En ophidset stemme spurgte, hvem der havde givet besked om, at den kasse skulle lastes, og han forlangte, at den øjeblikkeligt blev transporteret bort. Det betød, at de andre ikke kunne komme over i godsvognen, og PM skriver, at han i Stockholm erfarede, at turen var endt galt. De var dog kommet over senere. Resten af

turen gik uden dramatik, og efter en normal sejltid på halvanden time ankom båden til Malmø. PM skriver, at han efter at have hørt andre overfartsberetninger i Sverige måtte betegne godsvognen som den fineste førsteklases salon.

Efter de sædvanlige forhør hos politiet havde PM mulighed for at gå rundt i Malmø. Han havde været så forudseende at have sin hustrus smykker med, og dem tog han med ind til byens største juvelerbutik. Stor var skuffelsen. De var alle af otte karat og indbragte 24,50 kr. Han ærgrede sig over ikke at have taget flere penge med fra Danmark, ikke mindst da han så en dansk familie med mand, kone og to små piger ankomme med en flyttetvogn med 10 store kufferter og en kæmpe bunke danske tikronesedler. Efter en nat i Malmø kom han til Göteborg.

Efter den første tid i Sverige var PM så heldig, at en professor i Uppsala havde kendskab til en bog, som PM havde skrevet, og derfor fik han tilbudt en stilling ved Lunds universitet. Tilsyneladende havde han rigeligt med tid tilovers i denne stilling, for PM's søn Aksel Meyer fortæller, at hans far kunne forberede sin doktordisputats i Lund. Det foregik ved, at han skrev til sin hustru i Danmark og bad hende kopiere det materiale, han havde brug for, hvorefter han modtog det i Lund. Det er vigtig viden til forståelsen af, hvordan han så hurtigt efter befrielsen kunne færdiggøre sin disputats. PM mente, at han skulle have mindst to breve om ugen. De fleste breve kom frem uden censur, men i nogle af brevene var der et indhold, som kun de indviede kunne forstå. PM's svigerfar skrev indimellem til ham, at han skulle købe nogle børster, hvilket betød, at nu var der sendt penge.

Foruden sine studier skrev han artikler til forskellige blade. I april 1944 foreligger der et brev fra modstandsmanden Svenn Seehusen, hvori det blandt andet nævnes, at man i *Danskeren: Tidsskrift for Danske i Sverige* vil benytte PM til artikelskrivning om økonomiske spørgsmål. Seehusen var redaktør af bladet. At PM ikke holdt sig til dette tema, fremgår af et brev, som Seehusen skriver til PM i marts 1945. Brevet begynder med sætningen: "Vedlagt returnerer jeg Artiklen 'Sveriges Neutralitet',

som vi for øjeblikket ikke kan bringe”. PM har givetvis været meget aktiv på sin helt specielle måde under tiden i Sverige. I et brev til Seehusen gennemgår han nogle planer, som han har kendskab til, om etableringen af en forening af frihedskæmpere, og selvom han selv er noget skeptisk over for idéen, anmoder han Seehusen om ikke at sætte en kæp i hjulet.

PM hørte ikke til de mennesker, der bare indordner sig. I marts 1945 klagede han til Den Danske Brigade, der var en militær enhed bestående af danske militær- og modstandsfolk, som var flygtet til Sverige. Han havde modtaget meddelelse om, at han var blevet optaget i arbejdskommando A i Malmø, men nu meddelte man ham, at hans godkendelse var en fejltagelse. Man begrundede det med, at han var involveret i et arbejde med direkte støtte og kontakt til kammeraterne derhjemme. De mente, at han skulle tilmelde sig en politiuddannelse. PM's bidske svar lyder:

Hvad tror Kommandoen, mine Kammerater hjemme ville sige, hvis jeg skulle fortælle mine Kammerater, at Informationstjenesten anser det for vigtigere at melde sig til en Uddannelse, fremfor at fortsætte mit Arbejde for dem derhjemme. De ville tro, at jeg var gal eller gjorde nar med dem.⁴

I PM's arkivmateriale foreligger der et manuskript med overskriften: ”Patrioter og politikere, stemningen blandt flygtninge i Sverige”. Det er ikke dateret, men kunne være et oplæg til det møde, som blev afholdt i februar 1945 blandt andet med deltagelse af konservative politikere Aksel Møller og Christmas Møller. Hovedindholdet er, at PM anser det for afgørende, at det konservative parti skal have en passende indflydelse i Frihedsrådet og til sin tid en repræsentation i regeringen. Nogle bemærkninger om de herskende synspunkter blandt danskerne i Sverige er interessante, idet PM forklarer, at stemningen blandt de venstreradikale er fantastisk yderliggående, og at alle forsøg på at overbevise disse om, at retsopgøret efter krigen og processen imod nazisternes samarbejdspartnere skal finde sted i en demokratisk retspleje, er uden virkning. PM skriver, at ”jeg er overbevist om, at hvis ikke dødsstraffen på en eller anden måde indføres, vil det medføre et problematisk raseri”.

Manuskriptet slutter med deklARATIONEN: ”I øvrigt mener jeg, at Sydslesvig bør genforenes med Danmark”. Også her gik det ikke, som PM ville. Men hvad havde PM med Sydslesvig at gøre? Jeg søger efter Poul Meyer på internettet og får en ny overraskelse. Han nævnes blandt andet som medvirkende i en film. Jeg havde svært ved at tro, at det var den PM, som jeg beskæftigede mig med, men Aksel Meyer kunne fortælle historien om sin fars karriere som fotograf. Samtidig kom også fortællingen om det billede, som PM selv beskriver, nemlig det billede, hvor man ser PM i baggrunden på forgrundsfiguren Mussolini. Han havde under en rejse til Italien lånt et kamera af en fotograf, og åbenbart havde han været så dygtig en fotograf, at man kunne bruge ham til optagelsen af en propagandafilm om Sydslesvig. Filmen handlede om den indsats, der blev gjort fra dansk side for at gøre Sydslesvig dansk. I informationen om filmen står PM dog som manuskriptforfatter og ikke som fotograf.

Det var nu ikke det eneste, PM havde at gøre med Sydslesvig. I løbet af 1944 rygtedes det i såvel København som danske kredse i udlandet, at store dele af den slesvigske befolkning var i et nationalt opbrud. Allerede her handlede diskussionerne om, hvad det skulle koste Tyskland, når krigen var slut. Der var ingen grænser for idéer. Nogle gik ind for en grænse syd for Flensborg, mens en anden idé gik ud på at okkupere Kielerkanalen. I foråret søgte PM om lov til at rejse til Danmark i 14 dage for at forsøge at få indflydelse på grænsespørgsmålet blandt andet over for Frihedsrådet. Da tilladelsen endelig kom, blev rejsen næsten mere dramatisk end flugten i 1943. I første omgang blev han transporteret med en speedbåd, men det var blevet så lyst, at de måtte vende tilbage. Anden omgang foregik på en fiskekutter, hvor PM var gemt i et lille hulrum. Den tyske inspektion var ombord, men opdagede ingenting. Efter rejsen kunne PM imidlertid konstatere, at sagen var tabt. Den 18. april 1945 udtalte Frihedsrådet dets holdning til spørgsmålet, som var den, at Frihedsrådet afstod fra at tage stilling til grænsespørgsmålet. Kampen for grænselandet måtte vente til krigens afslutning. Resultatet er kendt.

Efter krigen blev PM's engagement i denne sag ret begrænset, idet han skulle gøre sin disputats færdig, men han fortsatte med at være medlem af Sydslesvigsk Udvalg.

På plakaten fra 1945 opfordrede Sydslesvigsk Udvalg dansk-erne til at underskrive en resolution, så Sydslesvig kunne blive dansk. Foreningen arbejdede for danske interesser i området, og Poul Meyer var medlem indtil 1949. Under Anden Verdenskrig gik han aktivt ind i sagen om grænsespørgsmålet.
Foto: Dansk Centralbibliotek.

Formelt blev engagementet dog afsluttet, da han i 1949 modtog følgende brev fra udvalget:

Herved skal vi meddele Dem, at De på vort landsmøde den 23.-24. april 1949 fik 34 stemmer; til indvælgelse i hovedudvalget krævedes 44 stemmer. Udvalget bringer Dem herved dets bedste tak for Deres gode arbejde og samarbejde samt udtaler håbet om, at dette må fortsætte i fremtiden.⁵

PM slutter dette kapitel med ordene: ”Ud til højre med ham”.⁶

Hjemme igen

PM var en meget flittig skribent. Han blev ansat ved *Information* umiddelbart efter hjemrejsen fra Sverige. Det blev til mange artikler og bøger. Men det var ikke alle manuskripter, der blev udgivet. Foran mig ligger forlægget til hans bog om den jødiske tro. Det er ikke dateret, men henvisningerne, som oftest er håndskrevne, tyder på, at det er skrevet i slutningen af 1970’erne. Hans viden er utrolig og indikerer, at han har lært sig selv hebraisk. I den forbindelse vil jeg her indskyde en meget personlig oplevelse, jeg havde med ham. Som nævnt kom PM som fast gæst i mit barndomshjem. Det gjaldt også, når de jødiske fester indtraf. Han var der også, når der skulle læses *Haggadah*, fortællingen om jødernes udvandring fra Ægypten. Blandt de øvrige gæster var sædvanligvis synagogens kantorer, og det var dem, der almindeligvis ledte aftenen. Men en dag satte PM sin mening igennem. Han sagde til vores far, at det burde være faren i huset, der læste denne fortælling. Derpå satte PM sig ved siden af min far og hjalp ham således, at det fra næste år var ham, der læste for.

I 1959 blev PM udnævnt til professor i Aarhus ved det nyoprettede studium i statskundskab. Her ydede han en utrolig arbejdsindsats. I hans periode startede så småt studenteroprøret på universiteterne, og som tilhænger af det gamle system må det have været svært for ham at se den udvikling. En erindringstekst fra en af hans tidligere elever illustrerer på en fantastisk måde, hvem PM var, og hvordan han fastholdt sin personlige identitet. Erindringerne er skrevet af højesteretsdommer dr.jur. Jens Peter Christensen. Jeg synes, at hele afsnittet fortjener at blive genfortalt.

Som mit sidste fag på statskundskabsstudiet havde jeg faget ”Forvaltningslære”, med professor Poul Meyer som lærer. Det var en særegen oplevelse. Ved min afsluttende mundtlige eksamen mandag den 11. januar 1982 fik jeg – på højst gammeldags vis – udleveret et spørgsmål i en særskilt konvolut med mit navn udenpå. ”Partipolitisk ledelse og repræsentation i offentlig forvaltning”, lød det spørgsmål, der gemte sig inden i konvolutten. Det var et spørgsmål, der var så bredt, at jeg kunne

bruge det til at gennemgå stort set hele pensum. Det gik over stok og sten, og efter en halv times eksamination blev jeg jaget ud af eksamenslokalet; nu gad Meyer ikke høre mere. Studiekammerater, gode venner og bekendte, der havde været med inde for at overvære seancen, overrakte gaver og blomster til den nybagte kandidat ude på gangen. Men festivitasen varede ikke længe, for pludselig kom Poul Meyer ud fra eksamenslokalet og proklamerede: ”De kan fandme godt komme ind igen”. Stor var forbløffelsen, men ind kom jeg, med gaver, blomster og publikum. Jeg genoptog så min redegørelse for en tydeligvis stærkt utilfreds Poul Meyer, der sad med blikket stift rettet mod sit armbåndsur, og en tydeligvis lige så stærkt tilfreds censor, rektor Knud Stenshøj fra Den Kommunale Højskole, der ivrigt nikkede til hvert et ord. Efter nogle få minutter afbrød Poul Meyer seancen ved at udslynge følgende svada: ”Nu kan De sgu godt holde deres [sic] kæft. De får 13!”. Året efter blev jeg ansat som adjunktvikar under Poul Meyer, det sidste år, han virkede som professor. I den forbindelse mente han, at jeg burde overvære hans mundtlige eksaminationer for at lære, hvordan man skulle eksaminere. Jeg husker, at et af hans spørgsmål til en stakkels student var følgende: ”Hvad fanden tror De, jeg tænkte, da jeg skrev det her?!?” Det var jo et spørgsmål, som det ikke var helt let at svare på ... I det hele taget var Meyers omgang med os studenter præget af en særegen kombination af hans bryske stil kombineret med hans gammeldags tiltale med ”De” og ”Dem”. Et af de ret ofte hørte udbrud under undervisningen kunne f.eks. være: ”Nu må De sgu tage Dem sammen!”. Den allerførste undervisningstime indledte han i øvrigt med at gennemgå pensumlisten, i hvilken forbindelse han understregede, at der var én af bøgerne, der var fagets lærebog, nemlig hans egen bog *Offentlig forvaltning*, mens flere af de øvrige dele af pensum ikke havde noget som helst med faget at gøre og ikke ville blive gennemgået. Så kunne vi, som han sagde, ”klage til Vor Herre, Fanden eller studienævnet. Det vil ikke ændre noget.” Jeg nåede lige at få det svundne professorvældes universitetsånd med. Og

i modsætning til så megen anden undervisning, står Poul Meyers stadig levende.⁷

Mine erindringer om PM og hans familie er meget hyggelige. Enkelte sommerferier lejede familien Meyer et sommerhus i nærheden af vores sommerhus, og det er muligt, at PM ikke var en stor sportsmand, men jeg husker, at han faktisk var med, når der skulle spilles fodbold. Jeg kan takke min mor og far for, at PM blev en del af min barndom, og mon ikke hans interesse for og viden om jødedommen også fik indflydelse på den vej, jeg sidenhen valgte?

LITTERATUR

Christensen, Jens Peter

u.d. *Erindringer om Poul Meyer*. Aarhus.
Tilgængelig online: <https://auhist.au.dk/showroom/galleri/personer/erindringerfraaarhusuniversitet/jens-peter-christensen-erindringer-om-poul-meyer/> (09-09-20)

Meyer, Poul

1992 *Nederlag. Politiske erindringer 1932-1947*.
Odense: Odense Universitetsforlag 1992.

NOTER

1. Erling Foss citeret i *Berlingske Tidende*.
2. Meyer 1992, s. 77.
3. Ibid., s. 78.
4. Brev fra privatarkiv stilet til kommandoen for de militære flygtninge, Stockholm. Dateret Lund 24.3.1945.
5. Meyer 1992, s. 113.
6. Ibid.
7. Jens Peter Christensen har skrevet teksten om Poul Meyer i forbindelse med Aarhus Universitets historie. Den er tilgængelig online på universitetets hjemmeside: <https://auhist.au.dk/showroom/galleri/personer/erindringerfraaarhusuniversitet/jens-peter-christensen-erindringer-om-poul-meyer/>